

[สุกฤตา หน้า 177-185]

การศึกษาปัญหาและความต้องการรูปแบบบรรจุภัณฑ์ของผู้สูงอายุ ตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป

The Study on The Problems and Needs of Packaging for Senior

สุกฤตา หิรัณยชวลิต* คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

Sukita Hiranyachawalit, Faculty of Communication Arts, Bangkok University

Email : sukita_H@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาหรืออุปสรรคในการใช้บรรจุภัณฑ์สำหรับผู้สูงอายุ รูปแบบของบรรจุภัณฑ์ที่ช่วยเอื้อให้ผู้สูงอายุสามารถใช้งานได้ด้วยตนเองได้

เพื่อพัฒนาแนวทางการออกแบบบรรจุภัณฑ์สำหรับผู้สูงอายุ มีประชากรที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป มีการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกที่ใช้วิธีการถามตอบ จนนำมาสู่ผลของงานวิจัย ได้ดังนี้

1. ปัญหาหรืออุปสรรคในการใช้บรรจุภัณฑ์ที่มีจำหน่ายในห้างสรรพสินค้าหรือร้านขายยาทั่วไป คือ กล่องบรรจุภัณฑ์บางกล่องมีขนาดเล็กเกินไปและใหญ่เกินไปทำให้จับไม่ถนัดถนัด ชื่อผลิตภัณฑ์อ่านยากส่งผลให้ยากต่อการจดจำเวลาไปซื้อครั้งต่อไป ตัวอักษรที่เป็นข้อมูลของผลิตภัณฑ์เล็กเกินไป มีการบีบความกว้างของตัวอักษรเป็นข้อมูลของผลิตภัณฑ์ให้แคบลงทำให้ยิ่งอ่านยาก

2. ลักษณะของบรรจุภัณฑ์ที่ช่วยเอื้อให้สามารถใช้งานได้ด้วยตนเองได้ คือ บรรจุภัณฑ์ต้องเปิดปิดได้ง่าย มีขนาดที่กระชับมือ และจับได้ถนัด ไม่เล็กหรือใหญ่จนเกินไป ควรใช้ชื่อผลิตภัณฑ์ที่สั้นและอ่านง่าย ควรใช้ตัวอักษรที่อ่านง่าย ขนาดใหญ่ สามารถอ่านได้ชัดเจน

3. ลักษณะการเปิดปิดบรรจุภัณฑ์สำหรับผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปควรเป็นแบบ Slide เพราะสามารถดันตัวกล่องเพื่อเปิดปิดได้ ทำได้ง่ายและสะดวกต่อเปิดปิด สำหรับผู้ที่มีอาการข้อเสื่อมที่นิ้วมือจะไม่ต้องออกแรงที่ข้อนิ้วเพื่อเปิดปิดกล่อง

* สุกฤตา หิรัณยชวลิต : อาจารย์ประจำคณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

วารสารวิชาการระดับชาติที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) กลุ่มที่ 1

4. แบบของตัวอักษรที่เหมาะสมและง่ายต่อการอ่านของผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป คือ ตัวอักษรภาษาอังกฤษแบบไม่มีฐาน และตัวอักษรภาษาไทยแบบหัวตัด

5. ขนาดของตัวอักษรที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป คือ ตัวอักษรภาษาอังกฤษบนพื้นสีขาวควรมีขนาดเล็กสุด 20 pt ตัวอักษรภาษาอังกฤษสีขาวบนพื้นสีเข้ม ควรมีขนาดเล็กสุด 20 pt ตัวอักษรภาษาไทยบนพื้นสีขาว ควรมีขนาดเล็กสุด 20 pt และตัวอักษรภาษาไทยสีขาวบนพื้นสีเข้ม ควรมีขนาดเล็กสุด 20 pt ถึงจะยังสามารถอ่านได้

6. ความต่างของสีตัวอักษรกับสีพื้นหลังเหมาะสมกับผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป คือ สีตัวอักษรกับสีพื้นหลังควรต่างกันอย่างน้อย 70% ถึงจะยังสามารถอ่านได้ โดยตัวอักษรสีขาวบนพื้นหลังสีดำและตัวอักษรสีขาวบนพื้นหลังสีเข้มที่อ่านได้ง่ายและชัดเจนที่สุด รองลงมาคือ ตัวอักษรสีดำบนพื้นหลังสีขาวและตัวอักษรสีเข้มบนพื้นหลังสีขาว รองลงมาอีกคือ ตัวอักษรสีเข้มบนพื้นหลังสีอ่อน ส่วนสีตัวอักษรกับสีพื้นที่ยังอ่านได้ง่ายและชัดเจนน้อยที่สุดคือ ตัวอักษรสีอ่อนบนพื้นหลังสีดำและตัวอักษรสีอ่อนบนพื้นหลังสีเข้ม

Abstract

The purpose of this research was to examine problems and issues associated with design of packaging for elderly in order to develop guidelines for designing packaging suitable for the elderly. The research population was over 60 years. The in-depth interview was applied for gathering data. was applied for gathering data. The findings revealed that:

1. Problems or obstacles on using packaging available in supermarkets or drugstores are that some boxes too small or too big. The product name is difficult to remember for next purchasing. The fonts of product details are too small and font width is condensed so it is more difficult for reading.

2. The features of packaging for self-use are that easy-open packaging; handily packaging and proper size; product name short and easy to read; and font sizes are bigger and more visible.

3. Opening packaging for elderly aged between 50 and 59 years should be slide.

4. Appropriate fonts and easy-to-read for the elderly aged should be English fonts without base and Thai fonts with cut head.

5. Fonts suitable for the elderly aged are that English fonts on white background, white English fonts on dark-color background, Thai fonts on white background and white Thai fonts on dark-color background. Also, the smallest font size should not less than 20 points.

6. The difference between font colors and background colors appropriate for the elderly aged should be at least 70%. The most clear and readable colors are white font on black background and white font on dark background, followed by black font on white background and dark-color font on white background and dark font on light background, respectively. Meanwhile, the font colors and background colors with least visibility and easy-to-read are light-color font on black background and light-color font on dark-color background.

วารสารวิชาการระดับชาติที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) กลุ่มที่ 1

ที่มาและความสำคัญ

จากผลการคาดประมาณประชากรของประเทศไทย พ.ศ.2560 – พ.ศ.2590 ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ปี 2560 พบว่า สัดส่วนของประชากรผู้สูงอายุวัยปลาย ที่มีอายุ 80 ปีขึ้นไป มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างชัดเจน จากประมาณร้อยละ 12.7 ของประชากรผู้สูงอายุทั้งหมดเป็นเกือบ 1 ใน 5 ของประชากรผู้สูงอายุ ซึ่งการเพิ่มขึ้นของประชากรผู้สูงอายุวัยปลายนี้ จะสะท้อนถึงการสูงอายุขึ้นของประชากรสูงอายุ และนำไปสู่การเพิ่มขึ้นของประชากรที่อยู่ในวัยพึ่งพิง ทั้งในเชิงเศรษฐกิจ สังคม และสุขภาพเมื่อพิจารณาสัดส่วนเพศของประชากรผู้สูงอายุ โดยพบว่า ประชากรผู้สูงอายุเพศหญิงมีสัดส่วนร้อยละ 55.1 ในปี 2560 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 56.8 ในปี 2590 โดยเฉพาะประชากรผู้สูงอายุวัยปลายเพศหญิงมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด จากร้อยละ 13.9 ในปี 2560 เป็นร้อยละ 21.3 ในปี 2590 เนื่องจากเพศหญิงจะมีอายุยืนยาวกว่าเพศชายสำหรับแนวโน้มประชากรสูงอายุไทยจะอาศัยอยู่ในเขตเทศบาลหรือเขตเมืองเพิ่มขึ้น โดยในปี 2560 มีประชากรสูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลจำนวน 3.3 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 39.7 เพิ่มขึ้นเป็น 11.6 ล้านคน หรือร้อยละ 59.8 ในปี 2590 ทั้งนี้ เนื่องมาจากแนวโน้มการเติบโตของประชากรเมืองในประเทศไทยมีสัดส่วนเพิ่มสูงขึ้น

จากแนวโน้มดังกล่าวทำให้หลายประเทศเริ่มคำนึงถึงการพัฒนาสินค้า ระบบเทคโนโลยี รวมถึงงานด้านการแพทย์เพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุที่ค่อยๆ ก่อตัวขึ้น สำหรับสินค้าที่กำลังเป็นที่ต้องการของผู้สูงอายุกลุ่มแรก คือ กลุ่มอาหารจากธรรมชาติ อาหารแปรรูปเพื่อสุขภาพ ซึ่งสินค้าในกลุ่มนี้ที่มีแนวโน้มเติบโตมากที่สุดอย่างต่อเนื่อง คือ ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเพื่อสุขภาพ กลุ่มสอง คือ กลุ่มเฟอร์นิเจอร์ที่สามารถปรับระดับได้และเพิ่มความสะดวกสบายให้กับผู้สูงอายุ กลุ่มที่สาม คือ กลุ่มสินค้าไลฟ์สไตล์ ได้แก่ ผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางประเภทออร์แกนิกส์ (Organics) ที่ผลิตจากธรรมชาติหรือ ผลิตภัณฑ์ต่อต้านริ้วรอย (Anti-Ageing) ยกกระชับ กลุ่มที่สี่ คือ กลุ่มเครื่องมือที่ใช้ทางการแพทย์ และครุภัณฑ์ทางการแพทย์อื่นๆ ได้แก่ ไม้เท้า และรถเข็น และสุดท้ายกลุ่มที่ห้า คือ กลุ่มวัสดุก่อสร้างสำหรับการสร้างและตกแต่งบ้านสำหรับผู้สูงอายุ

แม้ความต้องการของผู้สูงอายุต่อผลิตภัณฑ์เสริมอาหารจะมีแนวโน้มเติบโตมากที่สุดอย่างต่อเนื่อง แต่ยังคงพบปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญ คือ รูปแบบบรรจุภัณฑ์ไม่ได้มีการปรับเปลี่ยนการออกแบบให้เหมาะสมกับวัยของกลุ่มเป้าหมาย (จิราภา โฆษิตวินิช, 2554) ซึ่งการออกแบบบรรจุภัณฑ์สำหรับผู้สูงอายุ ต้องอาศัยการออกแบบที่เข้าใจถึงความต้องการของผู้ใช้งาน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ที่ตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุมากที่สุด ดังนั้นผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญของการศึกษาพฤติกรรมของผู้สูงอายุ เพื่อทราบถึงปัญหาและปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบบรรจุภัณฑ์ นอกจากนี้ยังเป็นแนวทางให้นักออกแบบสามารถออกแบบได้ง่ายขึ้น เพื่อย่นระยะเวลาในการทำงาน ที่สำคัญยังเป็นการเตรียมความพร้อมต่อกลุ่มผู้สูงอายุในประเทศไทยที่นับวันจะมีจำนวนมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาหรืออุปสรรคในการใช้บรรจุภัณฑ์สำหรับผู้สูงอายุ
2. เพื่อศึกษารูปแบบของบรรจุภัณฑ์ที่ช่วยเอื้อให้ผู้สูงอายุสามารถใช้งานได้ด้วยตนเองได้
3. เพื่อพัฒนาแนวทางการออกแบบบรรจุภัณฑ์สำหรับผู้สูงอายุ

สมมติฐานของการวิจัย

สมมติฐานสำหรับการวิจัยครั้งนี้ คือ การใช้ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบเพื่อพัฒนาบรรจุภัณฑ์

วารสารวิชาการระดับชาติที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) กลุ่มที่ 1

ให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุ สามารถลดปัญหาในการใช้ เพิ่มความชัดเจนในการอ่าน และยังเพิ่มประสิทธิภาพของบรรจุภัณฑ์ได้มากขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาปัญหาและประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบบรรจุภัณฑ์ สำหรับผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป โดยจะศึกษาลักษณะการเปิดปิดบรรจุภัณฑ์ แบบของตัวอักษร ขนาดของตัวอักษร ความต่างของสีตัวอักษรกับสีพื้นหลัง (Contrast) เพื่อความชัดเจนในการอ่านสำหรับผู้สูงวัย (Legibility)

การดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อสำรวจหาแนวทางที่จะนำไปใช้ในการออกแบบบรรจุภัณฑ์สำหรับผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ผู้วิจัยได้ทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบไม่ใช้ความน่าจะเป็น (Non-probability sampling) แบบโควต้า (Quota sampling) จำนวน 36 คน ซึ่งแบ่งตามเพศและระดับการศึกษาจำนวนที่เท่ากัน คือ กลุ่มสูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป แบ่งเป็นเพศชาย กลุ่มละ 18 คน ตามระดับการศึกษา ปฐมศึกษา มัธยมศึกษา และมากกว่าหรือเทียบเท่าปริญญาตรี ระดับละ 6 คน และเพศหญิงกลุ่มละ 18 คน ตามระดับการศึกษา ปฐมศึกษา มัธยมศึกษา และ มากกว่าหรือเทียบเท่าปริญญาตรี ระดับละ 6 คน ที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร โดยมีขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยนำตัวอย่างบรรจุภัณฑ์ที่มีจำหน่ายในห้างสรรพสินค้าหรือร้านขายยาให้กลุ่มตัวอย่างดู เพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการบรรจุภัณฑ์ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ที่ใช้วิธีการถามตอบ

ขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยนำตัวอย่างลักษณะการเปิดปิดบรรจุภัณฑ์ แบบของตัวอักษรขนาดของตัวอักษร ความต่างของสีตัวอักษรกับสีพื้นหลัง (Contrast) ให้กลุ่มตัวอย่างดูและแสดงความคิดเห็น เพื่อหาแนวทางในการออกแบบบรรจุภัณฑ์

ขั้นตอนที่ 3 ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ในขั้นตอนที่ 1-2 ที่ได้มาถอดเทป แล้วนำข้อมูลที่ได้อาวิเคราะห์ร่วมกับแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อสรุปเป็นผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะต่อไป

การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการถอดเทปจากการสัมภาษณ์ อ่านข้อมูลที่ได้จากการถอดเทปทั้งหมด ร่วมกับข้อมูลที่ได้จากการจัดบันทึกระหว่างการสัมภาษณ์ แล้วจัดกลุ่มข้อมูลออกเป็นประเด็น และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ร่วมกับแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

สรุปผลการวิจัย

หลังจากที่ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ที่ใช้วิธีการถามตอบกับผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปี ผู้วิจัยสามารถสรุปประเด็นต่างๆ ได้ดังนี้

วารสารวิชาการระดับชาติที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) กลุ่มที่ 1

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 36 คน แบ่งเป็นเพศชาย 18 คน ตามระดับการศึกษาที่ต่ำกว่ามัธยมศึกษา มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่าปวช./ปวส. และมากกว่าหรือเท่ากับปริญญาตรี ระดับละ 6 คน และเพศหญิง 18 คน ตามระดับการศึกษาที่ต่ำกว่ามัธยมศึกษา มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่าปวช./ปวส. และมากกว่าหรือเท่ากับปริญญาตรี ระดับละ 6 คน อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ส่วนใหญ่ไม่ได้ประกอบอาชีพ/เกษียณ ร้อยละ 67 รองลงมาประกอบธุรกิจส่วนตัว ร้อยละ 25 และเป็นพนักงานบริษัทเอกชน ร้อยละ มีรายได้ต่อเดือนมากกว่า 30,001 บาท ร้อยละ 44 รองลงมาเป็น 15,001 - 30,000 บาท ร้อยละ 33 และ 9,001 - 15,000 บาท ร้อยละ 22

ปัญหาจากการใช้บรรจภัณฑ์ของกลุ่มผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป

ปัญหาหรืออุปสรรคในการใช้บรรจภัณฑ์ที่มีจำหน่ายในห้างสรรพสินค้าหรือร้านขายยาทั่วไป คือ กล่องบรรจภัณฑ์บางกล่องมีขนาดเล็กเกินไปและใหญ่เกินไปทำให้จับไม่ถนัด ชื่อผลิตภัณฑ์อ่านยากส่งผลให้การจดจำเวลาไปซื้อครั้งต่อไป ตัวอักษรที่เป็นข้อมูลของผลิตภัณฑ์เล็กเกินไป มีการบีบความกว้างของตัวอักษรเป็นข้อมูลของผลิตภัณฑ์ให้แคบลงทำให้ยิ่งอ่านยากรูปแบบของบรรจภัณฑ์ที่ช่วยเอื้อให้ผู้สูงอายุสามารถใช้งานได้ด้วยตนเองได้ ลักษณะของบรรจภัณฑ์ที่ช่วยเอื้อให้สามารถใช้งานได้ด้วยตนเองได้ คือ บรรจภัณฑ์ต้องเปิดปิดได้ง่าย มีขนาดที่กระชับมือ และจับได้ถนัด ไม่เล็กหรือใหญ่จนเกินไป ควรใช้ชื่อผลิตภัณฑ์ที่สั้นและอ่านง่าย ควรใช้ตัวอักษรที่อ่านง่าย ขนาดใหญ่ สามารถอ่านได้ชัดเจน

แนวทางการออกแบบบรรจภัณฑ์สำหรับผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป

หลังจากที่ผู้วิจัยได้นำตัวอย่างลักษณะการเปิดปิด แบบของตัวอักษร ขนาดของตัวอักษร และความต่างของสีตัวอักษรกับสีพื้นหลัง (Contrast) ให้ผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปพิจารณา ผู้วิจัยสามารถสรุปแนวทางการออกแบบบรรจภัณฑ์สำหรับผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปได้ดังนี้

- ลักษณะการเปิดปิดบรรจภัณฑ์สำหรับผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปควรเป็นแบบ Slide เพราะสามารถดันตัวกล่องเพื่อเปิดปิดได้ ทำได้ง่ายและสะดวกต่อเปิดปิด สำหรับผู้ที่มีอาการข้อเสื่อมที่นิ้วมือจะไม่ต้องออกแรงที่ข้อนิ้วเพื่อเปิดปิดกล่อง

- แบบของตัวอักษรที่เหมาะสมและง่ายต่อการอ่านของผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป คือ ตัวอักษรภาษาอังกฤษแบบไม่มีฐาน และตัวอักษรภาษาไทยแบบหัวตัด

- ขนาดของตัวอักษรที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป คือ ตัวอักษรภาษาอังกฤษบนพื้นสีขาวควรมีขนาดเล็กสุด 20 pt ตัวอักษรภาษาอังกฤษสีขาวบนพื้นสีเข้ม ควรมีขนาดเล็กสุด 20 pt ตัวอักษรภาษาไทยบนพื้นสีขาว ควรมีขนาดเล็กสุด 20 pt และตัวอักษรภาษาไทยสีขาวบนพื้นสีเข้ม ควรมีขนาดเล็กสุด 20 pt ถึงจะยังสามารถอ่านได้

- ความต่างของสีตัวอักษรกับสีพื้นหลังเหมาะสมกับผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป คือ สีตัวอักษรกับสีพื้นหลังควรต่างกันอย่างน้อย 70% ถึงจะยังสามารถอ่านได้ โดยตัวอักษรสีขาวบนพื้นหลังสีดำและตัวอักษรสีขาวบนพื้นหลังสีเข้มที่อ่านได้ง่ายและชัดเจนที่สุด รองลงมาคือ ตัวอักษรสีดำบนพื้นหลังสีขาวและตัวอักษรสีเข้มบนพื้นหลังสีขาว รองลงมาอีกคือ ตัวอักษรสีเข้มบนพื้นหลังสีอ่อน ส่วนสีตัวอักษรกับสีพื้นที่ยังอ่านได้ง่ายและชัดเจนน้อยที่สุดคือ ตัวอักษรสีอ่อนบนพื้นหลังสีดำและตัวอักษรสีอ่อนบนพื้นหลังสีเข้ม

ภาพแนวทางการออกแบบบรรจุภัณฑ์สำหรับผู้สูงอายุ ตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป
ที่มา : สุกฤตา หิรัณยชวลิต

อภิปรายผล

จากการศึกษาปัญหาหรืออุปสรรคในการใช้บรรจุภัณฑ์สำหรับผู้สูงอายุ ตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป และศึกษารูปแบบของบรรจุภัณฑ์ที่ช่วยเอื้อให้ผู้สูงอายุสามารถใช้งานได้ด้วยตนเองได้ เพื่อพัฒนาแนวทางการออกแบบบรรจุภัณฑ์สำหรับผู้สูงอายุตามวัตถุประสงค์ มีข้อค้นพบและประเด็นที่น่าสนใจ นำมาอภิปราย ดังนี้

ปัญหาหรืออุปสรรคในการใช้บรรจุภัณฑ์ที่มีจำหน่ายในห้างสรรพสินค้าหรือร้านขายยาทั่วไปสำหรับผู้สูงอายุ คือ กล่องบรรจุภัณฑ์บางกล่องมีขนาดเล็กเกินไปและใหญ่เกินไปทำให้จับไม่ถนัด ชื่อผลิตภัณฑ์อ่านยากส่งผลให้ยากต่อการจดจำเวลาไปซื้อครั้งต่อไป ตัวอักษรที่เป็นข้อมูลของผลิตภัณฑ์เล็กเกินไป มีการบีบความกว้างของตัวอักษรเป็นข้อมูลของผลิตภัณฑ์ให้แคบลงทำให้ยิ่งอ่านยาก

รูปแบบของบรรจุภัณฑ์ที่ช่วยเอื้อให้ผู้สูงอายุสามารถใช้งานได้ด้วยตนเองได้ คือ บรรจุภัณฑ์ต้องเปิดปิดได้ง่าย มีขนาดที่กระชับมือ และจับได้ถนัด ไม่เล็กหรือใหญ่จนเกินไป ควรใช้ชื่อผลิตภัณฑ์ที่สั้นและอ่านง่าย ควรใช้ตัวอักษรที่อ่านง่าย ขนาดใหญ่ สามารถอ่านได้ชัดเจน

วารสารวิชาการระดับชาติที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) กลุ่มที่ 1

แนวทางการออกแบบบรรจุภัณฑ์สำหรับผู้สูงอายุ คือ ลักษณะการเปิดปิดบรรจุภัณฑ์ ควรเป็นแบบ Slide เพราะสามารถดันตัวกลิ้งเพื่อเปิดปิดได้ ทำให้ง่ายและสะดวกต่อเปิดปิด สำหรับผู้ที่มีอาการข้อเสื่อมที่นิ้วมือ จะไม่ต้องออกแรงที่ข้อนิ้วเพื่อเปิดปิดกลิ้ง แบบของตัวอักษรที่เหมาะสมและง่ายต่อการอ่านของผู้สูงอายุ ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ควรเป็นตัวอักษรภาษาอังกฤษแบบไม่มีฐาน และตัวอักษรภาษาไทยแบบหัวตัด ขนาดของตัวอักษรที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปี ควรมีขนาดเล็กสุด 20 pt ถึงจะยังสามารถอ่านได้ ความต่างของสีตัวอักษรกับสีพื้นหลังที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป คือ สีตัวอักษรกับสีพื้นหลังควรต่างกันอย่างน้อย 70% ถึงจะยังสามารถอ่านได้ โดยตัวอักษรสีขาวบนพื้นหลังสีดำและตัวอักษรสีขาวบนพื้นหลังสีเข้มที่อ่านได้ง่ายและชัดเจนที่สุด รองลงมาคือ ตัวอักษรสีดำบนพื้นหลังสีขาวและตัวอักษรสีเข้มบนพื้นหลังสีขาว รองลงมาอีกคือ ตัวอักษรสีเข้มบนพื้นหลังสีอ่อน ส่วนสีตัวอักษรกับสีพื้นที่ยังอ่านได้ง่ายและชัดเจนน้อยที่สุดคือ ตัวอักษรสีอ่อนบนพื้นหลังสีดำและตัวอักษรสีอ่อนบนพื้นหลังสีเข้ม ซึ่งผลการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของ วันทนา เอี่ยมเจริญ (2551) ที่ศึกษาความต่างของสีตัวอักษรกับสีพื้นหลังจะเพิ่มความชัดเจนในการอ่านได้ เรื่อง การออกแบบฉลากบรรจุภัณฑ์ยา เพื่อการสื่อสารสำหรับผู้ที่มีสายตาเลือนราง กรณีศึกษาโรงเรียนสอนคนตาบอดภาคเหนือ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า สีดำบนพื้นสีขาว หรือใช้ตัวอักษรสีขาวบนพื้นสีเข้มจะทำให้การมองเห็นชัดเจนที่สุด การเว้นระยะห่างระหว่างตัวอักษรจะทำให้อ่านง่ายขึ้น และหากข้อผิดพลาดที่สั้นจะทำให้จดจำได้ง่ายยิ่งขึ้น ในบรรจุภัณฑ์ควรใช้สีที่ตัดกันอย่างชัดเจน ควรเลือกใช้สีที่เป็นเอกลักษณ์เพื่อการจดจำที่ง่ายขึ้น

นอกจากนี้ยังสามารถสรุปได้ว่า การใช้ลักษณะการเปิดปิดบรรจุภัณฑ์ แบบของตัวอักษร ขนาดของตัวอักษร ความต่างของสีตัวอักษรกับสีพื้นหลัง เพื่อพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุ สามารถเพิ่มความชัดเจนในการอ่าน ลดปัญหาในการใช้ เพิ่มประสิทธิภาพของบรรจุภัณฑ์ และสร้างเอกลักษณ์ที่สามารถเพิ่มการจดจำได้มากยิ่งขึ้น ซึ่งมีความสอดคล้องและเป็นไปตามสมมุติฐานที่ว่า การใช้ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบเพื่อพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุ สามารถลดปัญหาในการใช้ เพิ่มความชัดเจนในการอ่าน และยังเพิ่มประสิทธิภาพของบรรจุภัณฑ์ได้มากขึ้น นอกจากนี้ที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว ผู้วิจัยยังมีความเห็นว่า สามารถนำลักษณะของสี ภาพประกอบ แบบของตัวอักษร ขนาดของตัวอักษร ความต่างของสีตัวอักษรกับสีพื้นหลัง มาประยุกต์ใช้กับสื่อต่างๆ ได้ เช่น การออกแบบกราฟิกให้กับสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อออนไลน์ หรืองานโฆษณา เพื่อเป็นสร้างการรับรู้ให้กับแบรนด์และผลิตภัณฑ์ต่อผู้พบเห็นที่เป็นผู้สูงอายุด้วยกันได้อีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ผู้ที่ต้องการศึกษาลักษณะการเปิดปิดบรรจุภัณฑ์ แบบของตัวอักษร ขนาดของตัวอักษร ความต่างของสีตัวอักษรกับสีพื้นหลังสำหรับผู้สูงอายุ สามารถนำองค์ความรู้ที่ผู้วิจัยได้ศึกษาไปประยุกต์ใช้กับสื่อสิ่งพิมพ์อื่นๆ ได้ เช่น ฉลากหรือเอกสารใบกำกับยา
2. ในการคัดเลือกกลุ่มประชากรตัวอย่างเพื่อหาผลการวิจัยของลักษณะการเปิดปิดแบบของตัวอักษร ขนาดของตัวอักษร ความต่างของสีตัวอักษรกับสีพื้นหลัง ยังมีจำนวนของกลุ่มประชากรตัวอย่างในการเก็บมากเท่าใด ก็จะต้องคำตอบที่ได้รับมีความเที่ยงตรงแม่นยำมากยิ่งขึ้น
3. ในการศึกษาของกลุ่มประชากรตัวอย่างที่เป็นผู้สูงวัยอาจต้องใช้ระยะเวลาในการเก็บข้อมูลนานกว่ากลุ่มประชากรตัวอย่างอื่น ผู้ที่ต้องการศึกษาควรวางแผนในการเก็บข้อมูลให้มากยิ่งขึ้น
4. ควรมีการศึกษากลุ่มเป้าหมายกลุ่มอื่น เช่น ผู้ที่มีสายตาเลือนราง ผู้ที่มีปัญหาด้านสายตาทางการมองเห็น

วารสารวิชาการระดับชาติที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) กลุ่มที่ 1

เห็นสี หรือผู้ที่ไม่รู้หนังสือเพื่อรับทราบปัญหาที่ต่างกันออกไป

5. ควรมีการศึกษาการตลาดด้านการสร้างบุคลิกภาพสำหรับผู้สูงวัยเพื่อออกแบบบรรจุภัณฑ์ให้สอดคล้องกับบุคลิกของผู้สูงอายุ

6. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการแสดงผลข้อมูลและปัญหาในการอ่านข้อมูลในเอกสารใบกำกับยาที่สอดคล้องตามกายในบรรจุภัณฑ์สำหรับผู้สูงอายุ

7. ควรมีการศึกษาการแบบของตัวอักษร ขนาดของตัวอักษร ความต่างของสีตัวอักษรกับสีพื้นหลังสำหรับการโฆษณาทางโทรทัศน์และสื่อออนไลน์เพื่อตอบสนองการรับรู้ การมองเห็นและการจดจำของผู้สูงอายุได้มากยิ่งขึ้น

8. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับพื้นผิวของบรรจุภัณฑ์เพื่อเอื้อต่อการหยิบใช้งานสำหรับผู้สูงวัย

9. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับสัญลักษณ์เพื่อการออกแบบสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อเพิ่มการรับรู้สารที่เข้าใจง่ายให้กับผู้สูงอายุ

10. เนื่องจากปัจจุบันสังคมไทยได้เข้าสู่สังคมสูงวัยมากขึ้น ประเทศไทยกำลังให้ความสนใจในการพัฒนาความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุ ฉะนั้น ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับรูปแบบบรรจุภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์ต่างๆ สำหรับผู้สูงอายุเพื่ออำนวยความสะดวกและตอบสนองความต้องการมากยิ่งขึ้น

วารสารวิชาการระดับชาติที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) กลุ่มที่ 1

บรรณานุกรม

- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2558). **รายงานศึกษาสถานการณ์ผู้สูงอายุในประเทศไทยด้านประชากร**. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- [Office of The National Economic and Social Development. (2015). **The Situation of The Elderly in Thailand Population**. Bangkok : Office of The National Economic and Social Development.]
- จิราภา โสมิตวินิช. (2554). **พฤติกรรมและการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์อาหารเสริมบำรุงสุขภาพของนักศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จังหวัดนครปฐมวิทยาเขตกำแพงแสน**. วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร. [(Jirapa Kositwanich. (2011). **Buyer Decision and Behavior on Healthy Food Supplements of Students in Kasetsart University, Kamphaengsaen Campus, Nakhon Pathom Province**. Dissertation for The Degree of Master of Arts Program in Public and Private Management, Silpakorn University.]
- วันทนา เอี่ยมเจริญ. (2551). **การออกแบบฉลากบรรจุภัณฑ์ยา เพื่อการสื่อสารสำหรับผู้ที่มีสายตาเลือนราง กรณีศึกษาโรงเรียนสอนคนตาบอดภาคเหนือ จังหวัดเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. [Wantana Eiam Charoen. (2008). **Medicine Package Label for Low Vision Persons : A Case Study in The Northern School for The Blind, Chiang Mai Province**. Dissertation for The Degree of Master of Arts Program in Humanities and Social Sciences, Chiang Mai University.]